

зап. Укр. н.-д. ін-ту зв'язку. – 2013. – № 1. – С. 41–44.

4. Колченко Г. Ф., Мітусов В. О. Про необхідність наукового супроводження створення і розвитку систем управління телекомунікаційними мережами // Наукові записки УНДІЗ, №4 (20), 2011. – 20 с.

5. Кривуца В. Г. Деякі аспекти Концепції створення національної системи оперативного-технічного управління телекомунікаційними мережами / [Кривуца В. Г, Слюсар В.О., Колченко Г. Ф., Олійник В. В.] // Зв'язок. – 2011. – №1. – С. 2-4.

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

THE MAIN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF LABOR PRODUCTIVITY

В статті здійснено спробу проаналізувати основні тенденції розвитку продуктивності праці. Оцінено рівень продуктивності праці в Україні шляхом розрахунку відношення показників ВВП до чисельності зайнятого населення, економічно активного та працездатного віку. В результаті розрахунків визначено, що продуктивність праці визначена з різними знаменниками децю відрізняється за рівнем, але демонструє тотожність за темпами зростання. Доведено, що в Україні спостерігається зростаюча динаміка показників продуктивності праці, темпи росту показників з 2007 року знизилися з рівня 131% до рівня 100% у 2009 році, далі підвищилися до 119% у 2011 році, знизилися до 103% у 2013 році, після чого стабільно зростають до 138% у 2015 році.

Ключові слова: продуктивність праці, ВВП, чисельність населення, економічно активне населення, темпи зростання.

В статті підприємлять спробу проаналізувати основні тенденції розвитку продуктивності праці в Україні шляхом розрахунку відношення показників ВВП до чисельності зайнятого населення, економічно активного і трудоспособного віку. В результаті розрахунків визначено, що продуктивність праці визначена з різними знаменниками децю відрізняється за рівнем, але демонструє тотожність за темпами зростання. Доведено, що в Україні спостерігається зростаюча динаміка показників продуктивності праці, темпи росту показників з 2007 року знизилися з рівня 131% до рівня 100% у 2009 році, далі підвищилися до 119% у 2011 році, знизилися до 103% у 2013 році, після чого стабільно зростають до 138% у 2015 році.

Ключові слова: продуктивність праці, ВВП, чисельність населення, економічно активне населення, темпи зростання.

несколько отличается по уровню, но демонстрирует схожесть по темпам роста. Доказано, что в Украине наблюдается растущая динамика показателей производительности труда, темпы роста показателей с 2007 года снизились с уровня 131% до уровня 100% в 2009 году, далее повысились до 119% в 2011 году, снизились до 103% в 2013 году, после чего стабильно растут до 138% в 2015 году.

Ключевые слова: производительность труда, ВВП, численность населения, экономически активное население, темпы роста.

The article attempts to analyze the main trends in the development of labor productivity. The level of labor productivity in Ukraine is estimated by calculating the ratio of GDP to the number of employed, economically active and able-bodied age. As a result of the calculations, it is determined that labor productivity with different denominators differs somewhat in level, but shows similarity in growth rates. It is proved that in Ukraine there is a growing dynamics of labor productivity indicators, the growth rates of the indicators since 2007 have decreased from 131% to 100% in 2009, further increased to 119% in 2011, decreased to 103% in 2013, after which steadily grow to 138% in 2015.

Key words: labor productivity, GDP, population, economically active population, growth rates.

УДК 331.101.6

Череп А.В.

д.е.н., професор,
декан економічного факультету
Запорізький національний університет

Постановка завдання. Кризові явища в Україні погіршили становище соціально-економічної системи держави на всіх рівнях. Загальна демотивація праці стала наслідком збиткової діяльності підприємств, погіршення соціального забезпечення та умов праці. Весь спектр факторів впливу на продуктивність праці неможливо дослідити достовірно, проте, відстеження основних тенденцій визначальних складових доцільно здійснювати систематично з метою виявлення нових тенденцій та корекції існуючих. Саме тому макроекономічний аналіз продуктивності праці є актуальним та своєчасним завданням.

Дослідження продуктивності праці в Україні відображені у наукових працях таких вчених, як: В. Беседіна, Т. Зайяць, А. Ревенка, В. Дієсперова, А. Колота, Л. Кузнєцова, Г.К. Улікова, А. Пасеки, Н. Ушенка, О. Чернявської, Т.Шинкоренко, так і зарубіжних: О. Бузгаліна, С. Губанова, Р. Капе-

люшнікова, В. Корнякова, В. Нешитого, Б. Плишевського, Н. Розанової, О. Сухарева, Т. Ускової, В. Чистякової та ін., та за кордоном у роботах: Д. Сінка, Ф. Тейлора, Г. Емерсона, Б. Генкіна, Р. Колосової, Р. Яковлева та ін.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення макроекономічного аналізу показників продуктивності праці в Україні.

Для того щоб здійснити макроекономічний аналіз доцільно визначити суть продуктивності праці, для чого узагальнено основні тлумачення даного поняття у табл. 1.

За дослідженнями сутності поняття «продуктивність праці» нами визначено, що даний показник плутають із ефективністю, за визначенням якої у знаменнику якої є ресурси, і не тільки трудові. Хоча навіть за методами її оцінювання видно, що знаменником виступають витрати праці. Тому, на наш погляд, існуючі визначення досліджуваного

Визначення поняття «продуктивність праці»

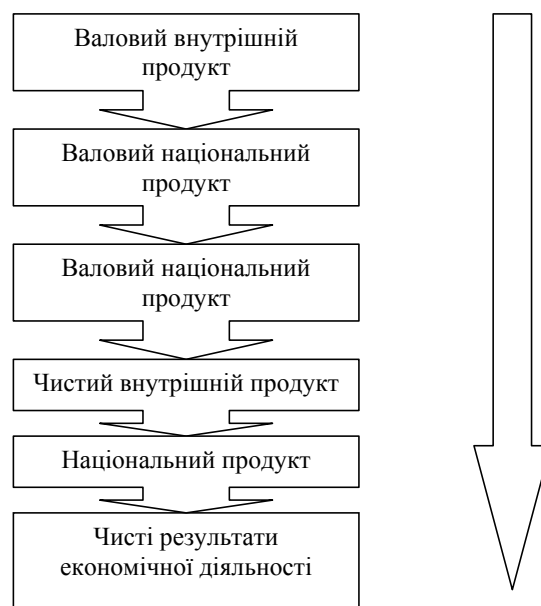
№	Автор	Зміст поняття «продуктивність праці»
1	С.В. Мочерний	як «ефективність виробничої діяльності людей у процесі створення матеріальних благ і послуг» [1, с. 118].
2	О.А. Грішнова	«узагальнюючим показником використання робочої сили, що, як і всі показники ефективності, характеризує співвідношення результатів та витрат, в даному випадку, – результатів праці та її витрат» [2, с. 361].
3	Е.П. Качан, О.П. Дяків, С.А. Надвичиний, В.М. Островерхов	це ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції» [3, с. 150].
4	Д.С. Сінк	це відношення кількості продукції, виробленої даною системою за даний період часу, до кількості ресурсів, спожитих для створення цієї продукції за той же період часу» [4, с.29]
5	за рекомендаціями Міжнародної організації праці (МОП)	показник, який відображає ступінь ефективності використання одного конкретного фактору виробництва (або ресурсу) – праці.
6	А. Пасєка	це показник співвідношення результатів праці у грошовому вираженні до показників затрат часу або чисельності зайнятого населення, а співвідношення корисного результату праці із заробітною платою можна розглядати як показник зарплато віддачі — один із показників ефективності праці. Показник, що формується оберненим співвідношенням (фонд оплати праці до обсягів реалізації), відображає зарплатоємність продукції [5].
7	Комітет з продуктивності при Європейському агентстві з проблем продуктивності (1959р.)	Продуктивність – це стан розуму, ставлення до світу, яку припускає безперервне удосконалення усього властивого йому. Це – переконаність у тому, що людина може виконувати роботу сьогодні краще, ніж учора, а завтра краще, ніж сьогодні. Зрештою, продуктивність передбачає безперервність зусиль, пов'язаних із пристосуванням економічної діяльності до умов, що постійно змінюються, застосуванням нових теорій та методів» [6]

Джерело: узагальнено затвором самостійно

поняття більш узагальнені, що розмиває його дійсну суть.

А. Пасєка у своєму дослідженні відзначає наступні методи оцінювання продуктивності праці, а саме: відношенням результату виробництва товарів і по слуг до затрат праці, де результати виробництва визначають як валовий внутрішній продукт або валовий національний продукт, чистий внутрішній продукт, чистий національний продукт, національний продукт, а на мікрорівні – додана вартість, на регіональному – валовий регіональний продукт. На думку автора, на рис. 1 наведено результати виробництва, які за вирахуванням окремих складових, що не є результатами виробничої діяльності, формують чисті результати економічної діяльності. А витрати праці визначають як за трати робочого часу працівників, що вимірюються в таких одиницях, як людино-години, людино-дні.

За даними Державної служби статистики України витрати на утримання працівників робочої сили – це витрати роботодавця, пов'язані з утриманням робочої сили, які включають оплату за виконану роботу та невідпрацьований час, премії та винагороди, вартість харчування, напоїв та інших видатків у натуральній формі, витрати на забезпечення житлом, соціальне страхування, професійне навчання, культурно-побутове обслуговування тощо, а також податки, що відносяться до витрат на утримання робочої сили [7].

Рис. 1. Формування чистих результатів економічної діяльності

Джерело: побудовано за даними [5]

Доречно зауважити, що офіційно витрати праці Державна служба статистики України наводить тільки за 2010 рік та за 2014 рік, що унеможливує здійснення повноцінного аналізу. Проте, нами здійснено оцінювання рівня продуктивності праці в Україні, результати чого представлено на рис. 2.

За показниками рис. 2 спостерігається зростаюча динаміка показників продуктивності праці, що визначена класичним підходом – як відношення показників ВВП до чисельності зайнятого населення. Зауважимо, темпи росту показників з 2007 року знизилися з рівня 131% до рівня 100% у 2009 році. Далі темпи росту підвищилися до 119% у 2011 році, а потім знизилися до 103% у 2013 році.

Саме з 2013 року темпи росту стабільно зростають до 138% у 2015 році.

Досліджуючи показники продуктивності праці за показниками чисельності працездатного віку спостерігаємо подібну тенденцію, рис. 3, зазначене пояснюється тим, чисельність зайнятого населення майже співпадає із показниками чисельності працездатного віку.

Деяко відрізняються темпи росту показника продуктивності праці за показниками економічно

Рис. 2. Динаміка показників продуктивності праці

Джерело: за даними Державної служби статистики України

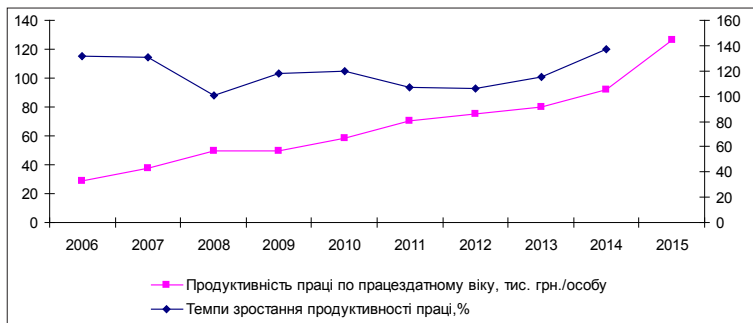

Рис. 3. Динаміка показників продуктивності праці за показниками працездатного віку

Джерело: за даними Державної служби статистики України

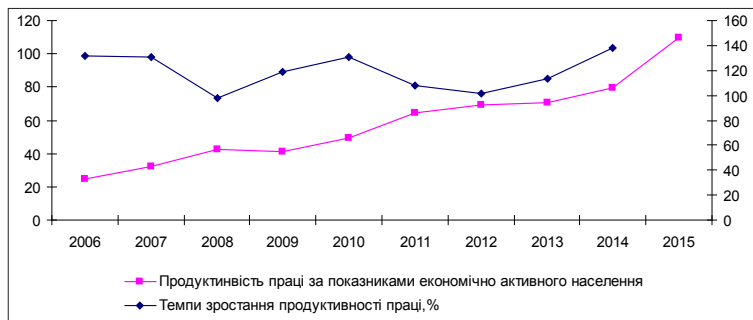

Рис. 4. Динаміка показників продуктивності праці за показниками економічного активного населення

Джерело: за даними Державної служби статистики України

активного населення, див. рис. 4, а саме: їх падіння відбувається нижче за аналогічні показники на попередніх рисунках, а зростання – навпаки вище.

Зазначене пояснюється різницею між категоріями зайнятого населення, зайняте населення працездатного віку, економічно активне населення. Так, чисельність зайнятого населення у середньому за досліджуваний період становить біля 94% від чисельності економічно активного населення того ж періоду. Тоді як чисельність зайнятого населення у середньому за досліджуваний період становить біля 108,5% від чисельності зайнятого населення працездатного віку.

Згідно методичних положень Державної служби статистики України зазначені категорії визначаються наступним чином:

1) Економічно активне населення – складається з осіб віком 15-70 років, які впродовж звітного періоду займалися економічною діяльністю або шукали роботу і були готові приступити до неї, тобто класифікувалися як "зайняті" або "безробітні", визначені за методологією Міжнародної організації праці [7].

2) Зайняте населення – особи віком 15-70 років, які на обстежуваному тижні працювали хоча б 1 годину з метою отримання оплати чи прибутку або були тимчасово відсутні на роботі [7]. Працездатний вік визначається системою законодавчих актів України, за якими для жінок 16-57,6 роки, для чоловіків – 16-60 років включно [7].

Згідно вище зазначених визначень можемо оцінити різницю досліджуваних понять, по-перше, економічно активне населення включає категорії населення, що шукають роботу та безробітних, які ніяк не могли приймати участь у формуванні кінцевого продукту. Крім того, зайняте населення із можливістю працювання в 1 годину, або взагалі тимчасово відсутні, теж викривлюють показники продуктивності праці. Таким чином, існуючі підходи до оцінювання продуктивності праці лише частково відображають її рівень, що потрібно враховувати під час обґрунтування державної політики у питаннях розвитку продуктивності праці.

Висновки з проведеного дослідження. У статті проаналізовано макроекономічні показники продуктивності праці за період 2006-2015 роки, яка розрахована як відношення показників ВВП до чисельності зайнятого населення. Узагальнено авторські визначення поняття «продуктивності праці», в результаті чого доведено схожість тлума-

чень, які більшості характеризують його із ефективністю. Для порівняння результатів знаменник було замінено на економічно активне населення, потім на зайняте населення у працездатному віці. В результаті отримано різні за рівнем показники продуктивності праці, проте, відзначено схожість у динаміці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 951 с.
2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 535 с.
3. Економіка праці та соціально-трудова відно-

сини: Навч. посіб. / Є.П. Качан, О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; за ред. Є.П. Качана. – К.: Знання, 2008. – 407 с.

4. Синк Д.С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение. – М.: «Прогресс», 1989. – 532 с.

5. Пасека А. Продуктивність праці на сучасному етапі: методика вимірювання та комплексна оцінка // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 5. – С. 45-50.

6. Костенко, О.Т. Сутність та соціально-економічне значення підвищення продуктивності праці в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Т.О. Костенко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Режим доступу: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2013_28/zb28_38.pdf

7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>